

Oponentský posudek na diplomovou práci **Barbory Večlové: Vliv hry selat v období před odstavem na jejich schopnost vyrovnat se se stresem**

Předložená práce má rozsah 62 stran včetně 11 tabulek a 15 obrázků. Seznam použité literatury čítá neuvěřitelných 153 položek. Byl jsem v pokušení zjistit, zda jsou všechny práce v textu citovány, popřípadě jak, mám se ale rád...

Zvířecí hra je nepochybně atraktivním tématem etologického bádání. Její existence je na první pohled v rozporu s převládajícím pohledem na zvířecího jedince jako na pomíjivý vehiculus věčných genů, jehož veškeré aktivity by měly směřovat k splnění tohoto vznešeného úkolu. Hra, která bezprostředně nesměruje k příjmu potravy, úniku před predátorem či získání sexuálního partnera, ba hůře, spotřebovává čas i energii a zvyšuje nápadnost i snižuje ostražitost, je ovšem pro takový vehiculus něčím zcela nepatřičným. Je proto pochopitelné, že jedním z hlavních cílů etologů zabývajících se hrou, je najít její pozitivní efekt na okamžitý či budoucí fitness hrajících si zvířat. To bylo i cílem předložené práce, která ve shodě s jednou z existujících hypotéz hledajících smysl hry předpokládala, že možnost hrát si v čase dětství zvyšuje v dospělosti odolnost v stresových situacích.

Literární rešerše je sice poměrně stručná, dotýká se nicméně řady aspektů spojených s výskytem a významem hry v životě zvířat obecně a prasete domácího zvláště. Uspokojivým způsobem tedy dokládá, že autorka pronikla do studované problematiky. Větší pozornost však mohla věnovat stávajícím znalostem o funkci hry jako tréninku pro zvládání stresových situací, a to nejen u prasat. Umožnilo by jí to lépe interpretovat vlastní výsledky.

Cíle práce jsou pojednány přehledně, nikoliv však zcela srozumitelně. Například, co je míněno zvýšením frekvence herních prvků v průběhu času, jsem pochopil až v konfrontaci s výsledky.

Také metodika obsahuje (skoro) všechny potřebné informace, jejich použitelnost nicméně opět snižuje nepřiliš přehledné uspořádání a občas také nejednoznačné formulace. Nepochopil jsem například, co bylo závislou proměnnou v analýze hry po odstavu. Nepochybuji o tom, že veškeré statistické výpočty byly provedeny lege artis, nejsem si ale jist, nakolik za to může autorka. Použité formulace o tom příliš nepřesvědčují, např. „Tyto proměnné byly transformované Proc Square Root“. Chápu nicméně, že současné nároky na statistickou korektnost přesahují možnosti běžného studenta a nejen jeho.

Získané výsledky hypotézy formulované v cílech nepodpořily, což ale nijak nesnižuje hodnotu předložené práce. Souhlasím s autorkou, že příčinu je nutno hledat nejspíše v nedostatečném rozdílu v herních možnostech mezi kontrolní a pokusnou skupinou. V práci chybí vysvětlení, co vedlo k volbě použitého designu, lze však předpokládat, že to byla nepřekonatelná technická omezení, takže jej nelze vyčítat ani školiteli ani autorce.

Diskuse téměř beze zbytku naplňuje požadavky kladené na tuto kapitolu, tedy interpretaci získaných výsledků a jejich konfrontaci se stávajícími znalostmi. Považuji to za nutné vyzdvihnout, neboť se v diplomových pracích bohužel nejedná o samozřejmost. Opět bych si nicméně postěžoval na nepřehlednost pojednání celé kapitoly. Za nešťastné především považuji samostatné hodnocení jednotlivých experimentů kopírující strukturu výsledků. Přínosnější by bylo věnovat se jednotlivým testovaným faktorům, aby si čtenář udělal obrázek o jejich celkovém efektu.

Práce mě inspirovala k několika dotazům věcného i technického rázu daných jak snahou dostat povinnosti oponenta otravovat pretendenta tak i nevinným zájmem.

1. Jako laik se neodvažuji pouštět příliš hluboko do temných hvozdů teorií o funkci hry v životě zvířat, nicméně bych si dovilil jeden opatrný dotaz: Bylo by nějakou z nich možno označit jako nulovou, tedy takovou podle níž by hra nepřinášela žádný ať již bezprostřední nebo odložený benefit?

2. Nápadný rozdíl ve výskytu hry můžeme zběžný pozorovatel (za něhož se považuji) zaznamenat mezi ptáky a savci. Jaké(á) by pro něj měla autorka vysvětlení?
3. Co autorku vedlo k použitému časovému schématu experimentů? Mám na mysli hlavně odklad izolačních a „konfrontačních“ testů?
4. Proč byla v těchto testech sledována jen fokální zvířata? Vzhledem k individuální variabilitě v chování před odstavem mi to nepřijde jako zcela šťastné.
5. Co je zač ona „Proc Square Root“ a proč byla použita?
6. I já jsem ke své nevelké radosti zjistil, že bez GLMM dnes nelze vstoupit do slušné společnosti. Mohla by mi tedy autorka vysvětlit k čemu jsou dobré ony fixní a náhodné efekty?
7. Z jakých dat pocházejí výsledky analýz a obrázky na stranách 29 a 30? Vzpírám se věřit tomu, že z dat z nichž byl odstraněn hyperaktivní vrh. A vůbec, co je to vlastně frekvence hry na jedno sele?
8. Překvapily mě některé z pohlavních rozdílů, dokud jsem ovšem nezjistil, že kanečci nejsou tak docela kanečci. Jaký je vlastně vztah obou pohlaví? Které je dominantní?
9. Za jeden z hodnověrných výsledků považuji korelaci hravosti s chováním v izolačním testu. Má autorka nějaké vysvětlení pro to, že se vliv personality neprojevil v testech „konfrontačních“?

Přes některé výše uvedené výhrady hodnotím předloženou diplomovou práci kladně. Je nepochybné, že se autorka úspěšně vypořádala s naprostou většinou nástrah vědeckého bádání. Nepochybuji tedy o úspěšné obhajobě, s návrhem známky (jedna nebo dvě) bych nicméně vyčkal na její průběh.

Č.B. 8.9. 2011

Roman Fuchs